



MELKWEG 2020

Melkweg2020.nl: volg de strategische keuzes van zes melkveehouders

Hoe bereid je je als melkveehouder voor op het quotumloze tijdperk? Om op die vraag antwoord te krijgen volgen CRV, Accon avm en Veeteelt de komende tijd zes melkveehouders in de keuzes die ze maken voor de toekomst. De zes veehouders worstelen elk met hun eigen vraagstukken: wat voor type stal bouw ik, hoe kan ons intensief bedrijf zich ontwikkelen, hoe krijg ik mijn omgeving positief betrokken bij mijn nieuwbouwplannen?

In deze uitgave van Veeteelt worden de zes ondernemers voorgesteld. Via de nieuwe website Melkweg2020.nl zijn achtergronden, filmpjes en blogs te vinden en is er volop gelegenheid om met de veehouders van gedachten te wisselen over de te varen koers. De dagelijkse bezigheden van het zestal zijn te volgen via Twitter (www.twitter.com/melkweg2020) en Veeteeltforum. In de te nemen beslissingen zijn bedrijfs-

kengetallen onmisbaar. Daarom zorgen Accon avm en CRV elk kwartaal voor de nieuwste cijfers van de zes veehouders. Ook deze gegevens zijn zichtbaar op de website en vormen ongetwijfeld voer voor discussie. Veeteelt zal zelf in de uitgaven van september en november dit jaar een update geven van de ontwikkelingen.

Volg de zes veehouders op www.melkweg2020.nl

Huidige strategische keuzes bepalend voor produceren in het quotumloze tijdperk

Op weg naar 2020

Met het einde van het melkquotum in 2015 valt er veel zekerheid weg. Dat betekent nieuwe plannen maken om te kunnen blijven ondernemen in het quotumloze tijdperk. Er zijn verschillende visies op hoe dat moet gebeuren, maar uiteindelijk moeten veehouders zelf knopen doorhakken. Het algemene advies: maak keuzes waar je gelukkig van wordt.

tekst Jaap van der Knaap

Melkveehouderij in het midden van de maatschappij' en 'Vrije zuivelmarkt, bedreiging of kans?'. Het zijn enkele namen van rapporten die de afgelopen maanden verschenen over de visies op de melkveehouderij in het jaar 2020. Hoe ziet de sector er in 2020 uit, hoeveel melk wordt er geproduceerd en belangrijker: hoe moeten melkveehouders zich voorbereiden op het melken in een quotumloos tijdperk? Het zijn strategische vragen die de schrijvers van de rapporten proberen te beantwoorden en er lijken meerdere antwoorden mogelijk. Toch staat er wel een aantal zaken vast volgens Siem Jan Schenk, vakgroepvoorzitter melkveehouderij LTO Nederland. 'Economie, markt en maatschappij zijn in 2020 alledrie in even grote mate belangrijk voor de ontwikkeling van de melkveebedrijven. Afgelopen jaren lag de focus van veel melkveebedrijven op economie, het streven naar een lage kostprijs. Je merkt dat er inmiddels meer gekeken wordt naar marktwerking en dat daar de bedrijfsontwikkeling op wordt gebaseerd. Voor de maatschappij is afgelopen tijd wel oog geweest, maar ik betwijfel of daarop gerichte keuzes zijn gemaakt. De maatschappij wordt steeds belangrijker voor een duurzame bedrijfsontwikkeling.' Het visierapport dat LTO dit voorjaar naar buiten bracht, is niet voor niets erg gericht op maatschappelijk verantwoord ondernemen. 'Twintigduizend melkveeouders gebruiken de helft van de beschikbare grond in Nederland. We werken midden in de maatschappij. We moeten zorgen dat we economie en maatschappij met elkaar verbinden, daar liggen kansen.'

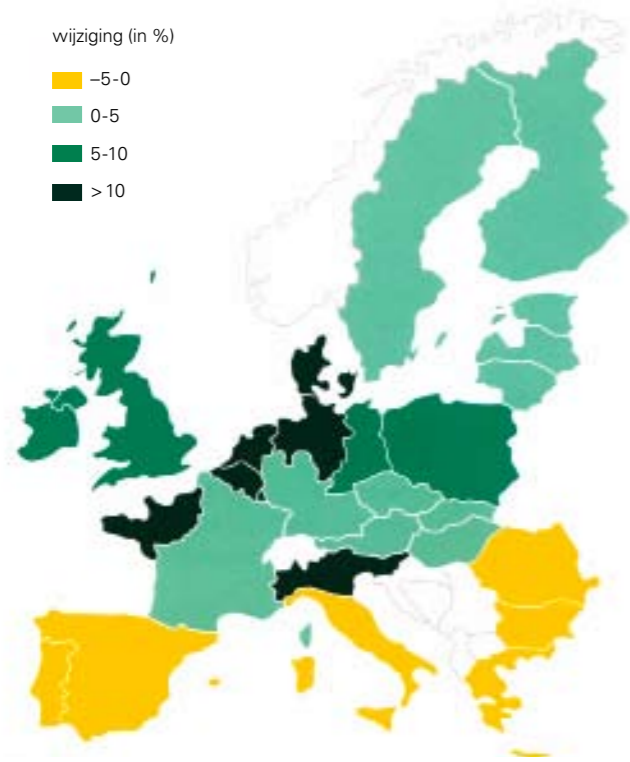
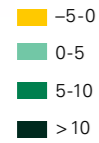
Moeten veehouders in aanloop naar het quotumloze tijdperk nu investeren in een nieuwe stal of toch in grond? Regelmatig krijgt Pierre Berntsen, directeur agrarische bedrijven bij ABN Amro, de vraag voorgelegd. 'Op deze vraag geldt niet voor iedereen hetzelfde antwoord', stelt Berntsen. 'Voorbereiden op 2020 begint met het ontwikkelen van een visie. Wat wil je als veehouder, waar ben je goed in, waar word je gelukkig van? Pas met een visie en een doel is er een strategie te ontwikkelen voor hoe het doel kan worden bereikt.' Berntsen begrijpt wel dat veehouders juist nu met vragen zitten over de te nemen strategische beslissingen. De toekomst is onzeker nu de vaste waarde van het melkquotum gaat verdwijnen. 'Maar zie deze vragen als uitdagingen en benut de kansen. De vooruitzichten van de zuivelmarkten voor de middellange termijn zijn gezond, de Nederlandse sector heeft juist zonder quotum straks veel ruimte om kansen te pakken.' Gedreven noemt hij de sterke punten om in Nederland melk te produceren: 'Er is veel kennis aanwezig, er is een goede structuur, een goede vermarkting van zuivel, goede grond en een goed klimaat. In Nederland zijn er uitstekende omstandigheden om melk te produceren. Ook in 2020.'

Vlaamse interesse quotum blijft

In Vlaanderen zorgt het afschaffen van het melkquotum in 2015 nu al voor de broodnodige nieuwe impulsen voor de sector, meldt Guy Vandepoel, adviseur rundveehouderij studiedienst bij Boerenbond. 'Door de nieuwe EU-verrekening van de vetre-



wijziging (in %)



Figuur 1 – Wijziging in melkproductie van 2006 tot 2020 in Europa
(bron: ABN Amro/Wageningen UR Livestock Research)

ferentie en de toewijzing van extra melkquotum is de Vlaamse melkproductie in de afgelopen vier jaar met tien procent toegenomen. Daardoor is er weer interesse om te investeren in onder meer huisvesting.' Nieuwe investeringen zijn volgens Vandepoel hoognodig. 'Door het Belgische quotumfonds was het jarenlang bijna onmogelijk om uit te breiden. We zagen dat op veel bedrijven de afschrijvingen hoger waren dan de investeringen. Aan die zorgelijke ontwikkeling komt nu gelukkig een einde.'

Overheid mee laten betalen

Ondanks dat Vlaamse veehouders nu al te maken hebben met een verruiming van het melkquotum, worstelen ook zij met de vraag hoe er ingespeeld moet

worden op een volledig quotumloos tijdperk. 'Vorig jaar is er nog flink geïnvesteerd in melkquotum', weet Vandepoel. 'In Vlaanderen levert twee derde van de veehouders melk aan een coöperatie en een derde aan private zuivelondernemingen. De coöperaties hebben gemeld dat ze zich ook na 2015 aan de afnameplicht houden, ze zullen alle geproduceerde melk ophalen. Particuliere fabrieken hebben die plicht niet en zijn vaak beperkt in verwerkingscapaciteit. Veehouders die aan particuliere zuivelondernemingen leveren, zijn bang voor nieuwe referenties en zij investeren juist nu in quotum om meer zekerheid van afname te hebben in latere jaren.' Ook Nederlandse melkveehouders blijven geld investeren in melkquotum; in

2010 ging er voor 150 miljoen euro aan quotum over in andere handen. Is dat nog wel verstandig bij prijzen van 15 tot 20 euro per kilogram vet en een afschrijvingstermijn van vier jaar? Andries-Jan de Boer, senior agrarisch adviseur bij Accon avm, is niet helemaal negatief over investeren in melkquotum voor bedrijven die in de goedkoopste groeifase zitten en waar geleidelijke groei een onderbouwde strategie is. 'Het gaat om het totale bedrijfsplaatje. Bovendien zal een aantal veehouders dit jaar vanwege de redelijke melkprijs geconfronteerd worden met flinke belastingaanslagen. Dat is een extra stimulans om na te denken over hoe je investeringen kunt doen waarbij de overheid voor een deel meebetaalt.'

Nieuwe stalbouweisen in 2013

De Boer merkt dat veel veehouders nadenken over toekomstige investeringen en dat er grote twijfels heersen. 'Na 2015 is niet het quotum, maar het milieu bepalend voor de bedrijfsontwikkeling: is er genoeg mestafzet, hoe gaat het met de fosfaatproductie, maar ook: welke eisen worden er aan stalbouw gesteld?' De Boer vindt de norm van maximale bedrijfsgrootte van 250 gve per locatie te beperkt voor een gezonde sectorontwikkeling en benoemt de op handen zijnde nieuwe bouwrichtlijnen voor stallen. 'In 2013 worden nieuwe stalbouweisen van kracht. Is het verstandig om snel te bouwen om onder die eisen uit te komen? Dat kan slim zijn. Maar het kan ook zijn dat er na een aantal jaren alsnog bouw-aanpassingen en kosten nodig zijn om aan de eisen te voldoen. Dat is recent gebeurd in de varkenssector.'

Volgens De Boer spelen voldoende lage financieringslasten een rol in de voorbereiding op de toekomstige scenario's. 'Dat is lastig in relatie tot investeringsplannen. Veehouders moeten de balans tussen verantwoorde rentelasten en een lage belastingdruk zien te vinden.'

Ook Frido Hamoen, CRV-marketingmanager voor West-Europa, verwacht dat milieueisen een rol gaan spelen in de bedrijfsontwikkeling. 'Meer melk per koeplaats wordt vanwege een efficiënte melkproductie steeds belangrijker', aldus Hamoen. 'In een quotumloos tijdperk is daarnaast een scherpe vet-eiwitverhouding minder relevant. Vet is immers geen begrenzing meer. Het gaat straks om de productie van kilogrammen vet en eiwit. Dat zien we nu al enigszins terug in de stierkeuze; stieren die positief scoren voor vetvererving krijgen meer belangstelling.' Maar koeien fokken voor 2015 betekent volgens Hamoen verder kijken dan productie. 'Duurzaamheid zal meer aandacht krijgen. Niet alleen vanuit economisch belang – meer oudere koeien betekent minder jongveeopfok – maar ook vanuit maatschappelijk oogpunt. Uiergezondheid, zeker met de aanscherping van het antibioticagebruik, klauwgezondheid en levensduur zullen een grotere plaats innemen in het fokdoel.' Uit recente ki-cijfers van CRV blijkt dat nog niet alle veehouders beseffen dat de huidige stierkeuze bepalend is voor de koeien die gemolken worden in 2015. 'Het gebruik van Belgisch witblauwe stieren voor de gebruikskruising is nog erg hoog. Wie in 2015 meer koeien wil melken, moet wel zorgen dat daar vee voor is. Daar moet zeker volgend jaar bij het insemineren wel rekening mee worden gehouden.'

Gekoppelde groei

De verwachting is dat in 2015 Nederlandse veehouders meer melk gaan produceren. Een jaarlijkse groei van twee tot drie procent luidt de prognose in de visierapporten met verschillen tussen de diverse EU-landen (zie figuur 1). Per bedrijf zal die groei ook flink verschillen. De huidige intensiteit per hectare en daarnaast de milieu- en maat-

schappelijke eisen zullen uiteindelijk bepalend zijn voor de groei per bedrijf, verwacht Siem Jan Schenk. 'Afgelopen jaren was er een echte "bouw hausse". Maar ik heb me weleens afgevraagd wanneer ik een veehouder met honderd koeien een stal zag bouwen voor vierhonderd, of er wel een goed doordacht plan achter zat. Dat wordt steeds belangrijker; het verzamelen van goede mensen om je heen om je te informeren.' Andries-Jan de Boer valt Schenk bij. 'Uitbreiden van een bedrijf wordt steeds meer een intellectuele aangelegenheid. Plannen maken, aan regels voldoen, vergunning aanvragen, financiering regelen. Je moet ervoor zorgen dat je de juiste kengetallen beheerst.' De Boer noemt de financiering per kilogram productiecapaciteit als voorbeeld. 'Hoe groot was de investering van een nieuwe stal met twee melkrobots voor een productie van 1,4 miljoen kilogram melk? Wat is dan de kostprijs per daadwerkelijk geproduceerde kilo melk, inclusief milieukosten?' Voor Vlaanderen verwacht Guy Vandepoel geen spectaculaire melkproductiestijging na 2015, omdat veel Vlaamse bedrijven naast melkvee ook vaak varkens en vleesvee houden. 'Dat zorgt voor een hoge vee-intensiteit per hectare. De nieuwe overlegonden van de EU in 2013 over de subsidieverlening zullen wel bepalend worden voor de toekomst van de sector. Als de steun voor zoogkoeien beperkt wordt, is de verwachting dat veel bedrijven die tak afstoten en zich verder specialiseren in melkvee.' Ook Vandepoel voorziet dat de maatschappij steeds belangrijker wordt voor bedrijfsontwikkeling. 'In Vlaanderen zijn veel bedrijven gebouwd in de typische lintbebouwing op het platteland, waardoor het voor steeds meer bedrijven lastiger wordt om met gebouwen uit te breiden op de meest geschikte plaats.' Vandepoel benadrukt dat Boerenbond een voorstander is van gekoppelde groei.

'We hebben nog vier jaar te gaan voordat het quotum wegvalt. Een goede strategische keuze waaraan nu gewerkt kan worden, is de hoeveelheid koeien koppelen aan voldoende grond. Grond zorgt voor voerproductie en mestafzet, zodat je niet afhankelijk bent van de grillen van de markt. Bedrijven met voldoende grond onder de koeien zijn het meest robuust en klaar voor de toekomst.'

Mestvraagstuk uitroeien

Over één ding zijn alle specialisten het eens: milieudoelen zullen bepalend worden voor hoe de sector zich kan ontwikkelen. De door de EU-regelgeving opgelegde fosfaatreductie zal een hele uitdaging worden. LTO ziet oplossingen in herwaardering van meststromen en meldt in haar toekomstvisie dat in 2020 de melkveehouderij kunstmatig moet kunnen produceren. 'We moeten het mestprobleem uitroeien', zo vertaalt Siem Jan Schenk het in eigen woorden. 'Fosfaat beperken in voer is maar een deel van de oplossing. We moeten investeren in nieuwe ideeën van mestverwerking, zoals mestraffinage.'

Onderzoek naar mestverwerking is niet nieuw, maar ook Berntsen denkt dat daar nog veel mogelijk is. 'We moeten in elk geval voorkomen dat er door de overheid dierrechten worden geïntroduceerd. We raken net een kostenpost kwijt door het wegvallen van het melkquotum, daar moet je geen ander rechtensysteem voor terug willen. Dan krijg je weer handel in gebakken lucht. Laten we het geld dat we eerder over hadden voor melkquotum nu eens investeren in oplossingen voor het mestvraagstuk. Met zulke investeringen in mestverwerking komen milieudoelen in een rap tempo in beeld. Ik heb altijd geleerd dat je het meeste resultaat boekt daar waar je je op richt. Dat geldt ook voor de individuele melkveehouder. Maak een keuze en ga ervoor.'

